

TL 4066 Kuzeyin Az Nüfuslu Halkları ve Arktik

Öğretim Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

Ohotsk Bölgesindeki Etnogenez Süreç (1)

Hafta 5.

Hazırlık Soruları:

- Lehçe farklılıkları gruplar arası ilişkilerde rol sahibi olabilirim?**

Tunguz soy gruplarının oluşturmuş olduğu yerel etno-kültürel yapılardan ilki yaya Tunguzlar olup bu oluşum daha sonra Ohotsk Kamçadalıları olarak adlandırılan etnik grubun oluşumunda da oldukça önemli bir yere sahip olacaktır. Y. Lindenau, A.M. Zolotarev, gibi araştırmacılar yaya Tunguzların, Ohotsk kıyılarına inen ve görece kolay yaşam koşulları nedeni ile bu bölgede yerleşik hayata geçip balıkçılık ile uğraşan grupların kökenlerinin geyik yetiştiricisi Tunguz soy gruplarına dayandığını farklı çalışmalar ile göstermişlerdir.

Yaya Tunguzlar Ohotsk denizinin güney batı kısmında Ul'ya nehrinden, kuzeybatıda Ola nehrine kadar uzanan 120 – 200 km lik bir kuşak içerisinde bulunmaktadırlar. Bu kuşak içerisinde Tunguz yerleşim yerlerine Kuhtuye, Ul'beya, İnya, Tauye nehirlerinde rastlanmaktadır.

Güneybatı da Ul'ya ve Kuhtuye bölgesinde bulunan yaya Tunguzlar ve geyik yetiştiricisi Tunguzlar ile aynı soy gurubuna mensupturlar. Yani yaya Tunguzlar burada aynı soy gurubuna ait bir alt grup oluşturmaktadırlar. Ohotsk grubu olarak adlandırılan bu grup başlıca; Boyaşinskiye, Godinkanskiye,

Gorbikanskiye, Gulyugirskiye, Del'yanskiye, Yev'yanskiye, Kilaranskiye, Kukugirskiye, Leltyagirskiye, Nenigirskiye, Tugoçerskiye, Uyagan (Ajanskiye, Azyanskiye) soy gruplarından oluşmuştur.

Diğer taraftan Kuzeydoğuda bulunan yaya Tunguzlar soy yakınlığı bakımından neredeyse hiçbir geyik yetiştiricisi Tunguz soy grubu ile kan bağı bulunmamaktadır. Genel olarak Tauyskiy grubu denen bu grup başlıca Abdarskiye, Bulyukagirskiye, İnganskiye, Kutinskiye, Muktukarskiye, Nemnegirskiye, Omohtonsliye, Omuktagirskiye, Talbanskiye, Tauyeskiye, Ugdigirskiye, Ugjerskiye (Ukçerskiye) soy gruplarından oluşmaktadır.

Tauyskiy grub ve Ohotsk grupları kültürel olarak karşılaştırıldığı zaman iki grup arasındaki diyalekt farkı gruplar arasında sınırları çizen bir ayırıcı “sosyal işaret (marker)” sosyal olarak ortaya çıkmaktadır. Bu diyalekt farklılığı Gorbikansk soy grubuna mensup biri tarafından kendilerinin İnsk ve Tauysk soy gruplarından farkları şu şekilde açıklanmıştır. “Onların kendi dilleri var, bizimle onlar arasında az benzerlik var”. Daha sonraki yapılan araştırmalar ortaya çıkarmıştır ki Tauyskiy grub Tunguzlar, Tunguz dilinin Armansk diyalektinde konuşmaktadırlar. Her ne kadar iki grupta aynı dilin farklı diyalektlerini konuşsalar da, diyalekt farkı “biz ve onlar” ayrımını yapmaktadır.

Ohotsk kıyılarında yerleşik hayata geçen Tunguzların bölgede bulunan yerli gruplar ile ilişkiye geçmeleri ise çeşitli bölgesel alt-kültürlerin oluşmasında etkin rol oynayan bir başka faktördür. B.O. Dolgih bu karşılaşmayı Koryakların yaya Tunguzları asimile etmesi şeklinde açıklar. M.G. Levin ise benzer şekilde yaya Tunguzları Tunguzlaşmış Paleo-Asyatlar olarak kabul eder. Asimile olan Paleo-Asyatik grupların Tunguzlardan Tunguz dilini aldıklarını fakat atalarının ekonomik ve kültürel özelliklerini koruduklarını belirtmektedir.

A.M. Zolotarev'e göre Tunguz soy grupları Ohotsk denizine ulaştıkları zaman bu bölgede Paleo-Asyatik gruplar (Nivhler ve Koryaklar) ile karşılaşmışlardır. Bu karşılaşma sonucu Paleo-Asyatik gruplar ile karışan Tunguz soy grupları Paleo-Asyatik gruplardan yer altı barınağı, köpek koşumları, köpek yetiştiriciliği, fok balığı avlama metodları, köpek kurban etme gibi olgular alırken, Paleo-Asyatik gruplar ise Tunguz soy gruplarından eski Tunguz dilini, kayak, balık derisinden veya ağaç kabuğundan yapılmış çadır gibi olguları almışlardır.

Temel Kaynak

Teziç M.C. Sibirya'da Etnosların ve Alt-Etnosların Oluşumunda Tunguz Soy Gruplarının Rollerini (Evenler, Dolganlar ve Geyik Yetiştiricisi Yakutlar) // Научное обозрение Саяно-Алтая. 2015 № 4 (12). S. 21-35.

Yardımcı Kaynaklar

Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries the social organization of culture difference*, Boston: Little Brown.

Boronoyev, A.O. (2007). Territorial'naya mental'nost' I problemi sotsiokul'turnogo razvitiya regiona, (Pod redakstiey d-r filoz. nauk professor. Boronoeva A.O) *Sibirskaya mental'nost' I problemi sotsiokul'turnogo razvitiya regiona*, St. Petersburg: Asterion s.8-17.

El'nitskiye, K. (1895). *Inorodtsı sibirı i sednyeaziatskih vladniye Rossii etnografiçeskiye oçerki*, St. Petersburg, İzdaniye D.D. Poluboyarikova.

Evstigneev, Yu.A. (2003). *Rossiyaskaya Federatsiya narodu i ih podrazdeleniya – kratkiye etnologiçeskiye spravoçik*, İzdatel'stvo St. Peterburgskogo universiteta.

Fenton, S (2003). *Ethnicity*, Polity Press Black well Publishing Ltd.

Gumilyev, L.N. (2006). *Etnogeneza . biosfera zamli*, Moskova: Ast; Astrel'.